

Carlos Kleiber 1930-2004

Teksti:
Robert Storm

Carlos Kleiber, 30-luvulla syntyneen sukupolven ehkä huomattavin kapellimestari, kuoli 13. heinäkuuta 74-vuotiaana. Carlos Kleiber, joka oli kapel-

limestarilegenda **Erich Kleiberin** poika, syntyi Berliinissä 30.7.1930. Lapsuutensa hän kuitenkin asui Argentiinassa, minne Kleiberit olivat paenneet natsihallintoa. Erich Kleiber ei olisi halunnut pojastaan musiikkia. Carlosin musiikillinen lahjakkuus oli kuitenkin niin selvää, että lopulta isä antoi periksi, vaikka tekikin kuolemaansa asti piikkikäitä kommentteja poikansa johtamisesta.

Carlos Kleiber teki debyyttinsä Potsdamissa vuonna 1954 salanimellä Karl Keller. Hän toimi nuoruudessaan Düsseldorfin Deutsche Oper am Rheinissä sekä Zürichin ja Stuttgartin oopperoissa. Vuoden 1968 jälkeen hän ei ottanut vastaan kiinnityksiä, mutta esiintyi vierailevana kapellimestarina esim. Wienin valtionoopperassa, Bayreuthissa, Covent Gardenissa ja Metropolitanissa. Hän oli Baijerin valtionoopperan päävierailija kymmenen vuoden ajan. Vuonna 1989

häntä pyydettiin **Herbert von Karajanin** seuraajaksi Berliinin filharmonikkojen ylikapellimestarina. Hän kuitenkin kieltäytyi jopa tästä kiinnityksestä.

Kleiberin ohjelmisto oli hyvin suppea ja koostui lähes yksinomaan teoksista, joita hänen isänsäkin oli johtanut. Hän esiintyi harvoin, vain jos olosuhteet olivat täydelliset, ja saattoi peruuttaa konsertin viime hetkellä. Levytyksiä hän teki vähän, mutta erityisesti hänen *Leppakkonsa* ja *Taika-ampujansa* ovat saavuttaneet klassikkoaseman. Wagnerin oopperoista Kleiber johti vain Tristian ja Isoldea. Hienon studiolevytyksen lisäksi häneltä on julkaistu siitä peräti kuusi live-äänitystä. Näistä erityisen kiinnostava on vuonna 1978 La Scalassa tehty äänite, jossa Tristanin roolin laulaa loistava ja aliarvostettu sankaritenori **Spas Wenkoff**.

Martti Talvelan ja Herbert von Karajanin kuolemasta 15 vuotta

Heinäkuussa 1989 olin tulossa vanhempieni kanssa kesämökiltä, kun kuulin autoradiosta Martti Talvelan kuolemasta. Talvela oli tuohon aikaan ehdottomasti maailman kuuluisin suomalaismusiikko, joten hänen kuolemansa oli käännekohta suomalaisessa musiikkielämässä. Minua harmitti, etten ollut mennyt katsomaan hänen vähän aiemmin pitämänsä konserttia.

Vain viikkoa ennen Talvelaa oli kuollut aikakauden selvästi kuuluisin klassinen musiikko, kapellimestari Herbert von Karajan. Hänen vaikutusvallastaan musiikkibisneksessä kertoo jotain se, että cd-levyjen alkuperäinen maksimikesto, 74 minuuttia, johtui Karajanin halusta saada **Beethovenin** yhdeksäs sinfonia mahtumaan yhdelle levyille. Muistan yhä sen hämmästyksen, kun eräänä uutena vuotena Wienin filharmonikkojen Strauss-konsertissa kapellimestarinkorokkeelle ei noussutkaan etukäteen ilmoitettu kapellimestari, vaan itse suuri Karajan.

Karajan ja Talvela tekivät 60-luvulla yhteistyötä levytystudiossa, Salzburgin juhlatilaisuuksilla ja Metropolitanissa. Tästä yhteistyöstä on jälkipolville säilynyt levytykset *Reininkullasta* ja *Valkyyriasta*, joissa Talvela esittää Fasoltia ja Hundingia sekä *Boris Godunovista*, jossa hän on Pimenin roolissa. Valitettavasti Karajanin

kanssa ei ollut erityisen helppoa tulla toimeen, ja tämä yhteistyö päättyi riitoihin.

Talvelalla oli äänensä enemmän lämpöä ja pehmeyttä kuin monilla Wagner-bassoilla, eikä esim. hänen Hundinginsa ollut sellainen hirviö kuin vaikkapa **Salmisen**, **Frickin** ja **Greindlin** kaltaiset Hundingit. Mielestäni molemmat Hunding-

tyypit ovat täysin hyväksyttäviä ja näiden suurten taiteilijoiden esittäminä erittäin ihailtavia. Erityisen hienosti Talvelan ääni sopi Dalandin kaltaiseen leppoisampaan rooliin ja läheisiinsä pettyneeksi kuningas Markeksi. Olen kuullut häneltä hienot tulkinnat myös maakreivi Hermannin, kuningas Henrikin ja Titurelin kaltaisista pienehköistä Wagner-rooleista. Kahta Wagnerin suurinta bassoroolia, Gurnemanzia ja Hagenia, Talvela ei levyttänyt, vaikka erityisesti Gurnemanz oli hänelle erittäin tärkeä rooli. Ainakin yhdestä hänen Metropolitanissa laulamastaan Gurnemanzista on ilmeisesti kuitenkin olemassa radiotaltointi. Toivottavasti jonain päivänä se julkaistaan levyllä.

Karajan esiintyi Bayreuthin festivaaleilla vuosina 1951-52. Vuonna 1951 esitetyt Reininkulta, Siegfried ja Nürn-

bergin mestarilaulajat on julkaistu levyllä, ja ovat merkittäviä esimerkkejä nuorehkon Karajanin dramaattisesta tyylistä. Seuraavan vuoden Tristan on merkittävä myös loistavan laulajaartinsa ansiosta. **Martha Mödl**, **Ramón Vinay**, **Hans Hotter**, **Ira Malaniuk**, **Ludwig Weber** ja **Gerhard Stolze** kuuluvat kaikki suuriin suosikkeihini, ja ovat tässä esityksessä parhaimmillaan. Tämä äärimmäisen koskettava esitys on suosikkini kaikista kuulemistani Wagner-levytyksistä.

1960-luvulla Karajanin tyyli muuttui vähemmän dramaattiseksi ja "kamarimusiikillisemmaksi". Tuolloin studiossa levytettyssä Ringissä Reininkulta on parhaita kuulemiani, Siegfried taas on melko tylsä. Ringistä on olemassa on olemassa myös Salzburgissa äänitetty live-talointi, joka on studioversioni dramaattisempi ja kiinnostavampi. Ringin epädraamaattisuus on kuitenkin pientä verrattuna 80-luvun alussa levytettyyn, lähes kuuntelukelvottomaan

Lentävään hollantilaiseen. Samoihin aikoihin levytetty Parsifal on kuitenkin komeaa kuultavaa. Ehkä iäkkään säveltäjän musiikki sopi iäkkään kapellimestarin johdettavaksi.

Teksti:
Robert Storm